ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО 13.03.2024 | Джефф Візе

Застряглі в 1990-х

Мінімальна зарплата в Грузії не оновлювалася з 1999 року. Влада має зайнятися цим питанням і гарантувати гідне життя грузинів.

Грузія пройшла довгий шлях з 1990-х років – десятиліття, затьмареного громадянською війною, політичною нестабільністю і занепадом економіки. Але є одна сфера, в якій країна в буквальному сенсі застрягла в тому далекому минулому: мінімальна заробітна плата.

Мінімальну зарплату в приватному секторі Грузії востаннє оновлювали 1999 року, і нині вона становить 20 ларі ($7,50) на місяць. Це одна з найнижчих мінімальних місячних зарплат у світі – приблизно стільки, щоб купити кілька літрів молока.

Незважаючи на широку підтримку населення в питанні підвищення мінімальної заробітної плати, уряди, що змінювали один одного, вважали за краще надати рішення ринку. Це і жорстока відмова держави від своїх обов'язків перед народом, і кричуще порушення міжнародних прав людини. Давно пора звернути на це увагу.

Трудова практика Грузії, включно з мінімальною заробітною платою та іншими соціально-економічними політиками, буде піддана ретельному аналізу в Женеві в березні. Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав почне процес перевірки дотримання Грузією одного з найважливіших договорів ООН – Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (ICESCR).

Це і жорстока відмова держави від своїх обов'язків перед народом, і кричуще порушення міжнародних прав людини. Давно пора звернути на це увагу.

У Пакті йдеться про те, що кожна людина має право на «справедливі та сприятливі умови праці», включно зі «справедливою заробітною платою», що забезпечує «гідне існування для себе та своєї сім'ї». Комітет витлумачив це положення як таке, що накладає на держави обов'язок встановлювати мінімальну заробітну плату. Однак вони також постійно зазначають, що

простого встановлення мінімальної зарплати недостатньо: вона також має бути проіндексована з урахуванням прожиткового мінімуму, визнана в законодавстві та встановлена на рівні, що забезпечує працівникам «гідне життя».

Наразі Грузія не відповідає жодній із цих вимог. Її мінімальна зарплата була встановлена указом президента, а не законодавством, і в ній відсутній будь-який механізм, що індексує її відповідно до прожиткового мінімуму. І само собою зрозуміло, що вона не забезпечує «гідного життя».

Заради справедливості варто зазначити, що навряд чи хтось у Грузії дійсно заробляє 20 ларі на місяць. У 2022 році медіанна зарплата в Грузії становила 1040 ларі ($390), а «неофіційна» мінімальна зарплата на місяць, як кажуть, ближче до 350 ларі ($130). Проте неофіційні мінімальні зарплати можна обійти, і часто так і відбувається, що найбільше шкодить жінкам-працівницям.

Наприклад, дослідження Міжнародної школи економіки при Тбіліському державному університеті, проведене 2022 року, засвідчило, що 11,9 відсотка працівників-чоловіків та 24,6 відсотка працівниць-жінок заробляють менше ніж 350 ларі на місяць. Що ще більш тривожно, 11,7 відсотка жінок і 5,4 відсотка чоловіків заробляють менше ніж 250 ларі ($94).

Це нижче прожиткового мінімуму в Грузії, який, за оцінками уряду, необхідний для придбання достатньої кількості калорій, щоб вижити. Виключення подібних зловживань – одна з причин, через яку державне регулювання заробітної плати є вкрай необхідним. Одного «ринку» недостатньо.

Інша причина полягає в тому, щоб гарантувати, що людям платять достатньо, щоб вони могли гідно жити, а не просто виживати. Саме тому міжнародне право прямо вимагає, щоб мінімальна заробітна плата забезпечувала «гідне життя».

Мінімальна заробітна плата, що відповідає правам людини, має враховувати не лише продукти харчування

Право людини не встановлює якогось магічного числа, яке визначає, що таке «гідне життя», оскільки економічні умови та уявлення про комфорт у різних країнах можуть істотно відрізнятися. Натомість один із ключових аспектів, на який звертається увага, – чи дає змогу мінімальна заробітна

> плата людям користуватися правами, які вважаються основними згідно з міжнародним правом: харчування, медичне обслуговування, водопостачання, санітарія, житло, одяг, витрати на проїзд тощо.

Це означає, що прожитковий мінімум Грузії, який становить приблизно 250 ларі, не є адекватною основою для встановлення мінімальної заробітної плати. Він ґрунтується виключно на кошику продуктів харчування – причому глибоко помилковому – і зосереджений виключно на фізіологічному виживанні. Мінімальна заробітна плата, що відповідає правам людини, має враховувати не тільки продукти харчування.

Більш ефективний підхід – як нещодавно схвалив спеціальний доповідач ООН з питань крайньої бідності та прав людини – полягає в тому, щоб уряд встановлював мінімальну зарплату на основі опублікованих оцінок «прожиткового мінімуму» або розраховував свій власний прожитковий мінімум. Хоча існують різні методи розрахунку прожиткового мінімуму, більшість із них точно відповідають вимогам «гідного життя», визначеним у міжнародному праві прав людини.

Останні оцінки прожиткового мінімуму для Грузії включають: 1272 ларі ($480) на місяць (оцінка 2021 року, проведена грузинською профспілкою «Мережа солідарності»); 1706 ларі ($640) на місяць (оцінка 2022 року, проведена Фондом показників заробітної плати) і 2371 ларі ($890) на місяць (оцінка 2021 року, проведена Кампанією за чистий одяг, альянсом неурядових груп і профспілок швейної промисловості).

Що б у підсумку не вирішила Грузія, зрозуміло одне: 1990-ті роки закінчилися, як і епоха мінімальної заробітної плати. Комітет ООН має нагадати Грузії про її зобов'язання і надати «дорожню карту» того, як, у консультації з незалежними профспілками працівників, установити мінімальну заробітну плату, що враховує основні права людини і гарантує гідний рівень життя грузинів.

Цей матеріал є спільним проєктом OC Media та SOVA.

Джефф Візе

Джефф Візе (Jeff Vize) – старший радник у Human Rights Watch.